

Udspil til Aarhus Kommunes investeringsplan 2024-2033

Aarhus Kommunes nuværende investeringsplan udløber med udgangen af 2023. Dette udspil foreslår hovedlinjerne i en ny 10-årig investeringsplan gældende for perioden 2024-2033.

Planen sikrer en moderne og tilstrækkelig bygningskapacitet til folkeskolerne i Aarhus, herunder nye skoler og udbygning af eksisterende skoler, nye faglokaler, bedre indeklima, køkkenfaciliteter til madordning mv. Planen sikrer udbygning af daginstitutioner, plejeboliger, fritids- og idrætsfaciliteter og andre velfærdstilbud i takt med en voksende befolkning. Planen sikrer, at udbygningen af den kollektive trafik prioriteres i udbygningen af infrastruktur, og den sikrer, at vi investerer i den grønne omstilling.

Udspillet bygger på den lange række af input, som Byrådet har fået som led i forberedelsen af planen: Der er udarbejdet 2 diskussionsoplæg før og efter visionskonferencen i november 2019, hvor det første indeholdt en fremskrivning af anlægsbehov, og det andet indeholdt de input, der blev fremlagt på konferencen samt det efterfølgende seminar om finansieringsmuligheder.

Herudover er der indkommet en række meget spændende forslag fra borgerne via den proces, der er gennemført i foråret 2020 - en proces præget af corona-situationen, og som derfor måtte gennemføres virtuelt. På trods af den anderledes form (eller måske netop derfor) deltog rigtig mange i debatten både via indlæg på hjemmesiden og via de virtuelle borgermøder. Forslag, synspunkter, og ikke mindst det store engagement i at bidrage til kommunens udvikling har gjort indtryk og har påvirket dette udspil på væsentlige punkter. Det vil også blive bragt med ind, når planen skal omsættes i konkrete projekter.

FOLKESKOLER

Udbygning af skolekapacitet

Udbygningen af hjemområder inkl. SFO-lokaler som følger af befolkningsvækst finansieres af Skoleudbygningsprogrammet, mens faglokaler, toiletter, garderober, lærerarbejdspladser og lignende finansieres særskilt. Hvis der opføres en helt ny skole, eller en eksisterende skole udvides med fx et spor, så kan Skoleudbygningsprogrammet derfor finansiere den del, der vedrører hjemområder, og såfremt der er en generel pulje til faglokaler, kan disse betales heraf. De resterende udgifter skal der findes særskilt finansiering til.

Den forventede befolkningsudvikling i Aarhus betyder, at der frem mod 2033 bliver brug for udbygning af skoler både i større og mindre skala og også helt nye skoler. I nogle skoledistrikter ligger behovet for kapacitetsudvidelse i en nær fremtid, mens det i andre områder ligger længere ude i årene og er mere usikkert. På denne baggrund er der i anlægsplanen for 2024-2033 prioriteret følgende:

- Der afsættes 27 mio. kr. årligt i 2024-2033 til Skoleudbygningsprogrammet
- Der afsættes i alt 142 mio. kr. fordelt over årene 2024-2027 til udvidelse af skolekapaciteten i Sydbyen, hvoraf 44 mio. kr. finansieres af Skoleudbygningsprogrammet
- Der afsættes i alt 90 mio. kr. fordelt over årene 2024-2029 til udvidelse af skolekapaciteten i nordøst Aarhus, hvoraf 37 mio. kr. finansieres af Skoleudbygningsprogrammet

- Der afsættes i alt 251 mio. kr. fordelt over årene 2024-2025 til ny skole i Nye inkl. grund, hvoraf 44 mio. kr. finansieres af Skoleudbygningsprogrammet og de resterende 207 mio. kr. via byudviklingsøkonomien for hhv. Nye og Lisbjerg.
- Der afsættes i alt 338 mio. kr. fordelt over årene 2024-2026 til ny skole på Aarhus Ø inkl. grund, hvoraf 20 mio. kr. finansieres af Skoleudbygningsprogrammet og 40 mio. kr. svarende til grundens pris af Byudviklingsfonden.

Faglokaler og pædagogiske arbejdspladser

I takt med at skolerne udbygges til at kunne rumme flere elever, stiger behovet for faglokaler og pædagogiske arbejdspladser tilsvarende. Hertil kommer at flere skoler fortsat har et efterslæb på området.

I investeringsplanen afsættes derfor i alt 160 mio. kr. til faglokaler og pædagogiske arbejdspladser fordelt med 20 mio. kr. i 2024-2025 og 15 mio. kr. i efterfølgende år.

Modernisering, indeklima og arbejdsmiljø

RULL-programmet har de seneste 12 år finansieret moderne rum til leg og læring til børn og unge i Aarhus, og efter programmets udløb er der stadig brug for modernisering af både dagtilbud, fritidstilbud og skoler.

Samtidig har byrådet i 2019 besluttet at sætte fokus på indeklimaet i dagtilbud, fritidstilbud og på skoler ved udarbejdelse af en indeklimastrategi. Indeklimastrategien skal understøtte, at eleverne i skolerne og børnene i fritids- og dagtilbud i Aarhus får en varieret dag, hvor de får de optimale muligheder for læring og leg i tidsvarende lokaler i forhold til indeklima både teknisk (lys, luft, lyd, termisk) og pædagogisk (indretning) – altså også en modernisering.

Der er desuden behov for at kunne forbedre arbejdsmiljøforhold, herunder renovering af skoletoiletter, i utidssvarende bygninger nu og her og i de kommende år.

Med henblik på realisering af de tiltag, som indeklimastrategien viser behov for, samt udbedring af akutte arbejdsmiljøforhold afsættes i alt 300 mio. kr. fordelt med 30 mio. kr. årligt. Ud af midlerne til hhv. faglokaler, modernisering og indeklima øremærkes 62 mio. kr. til modernisering af Tilst Skole, jf. udviklingsplanen for Tilst/Langkær.

Specialskolekapacitet

Stensagerskolen og Langagerskolen oplever på lige fod med andre skoler at få flere elever - både som følge af befolkningsvæksten og som følge af vækst i andelen af børn, der får anvist et specialtilbud.

Stensagerskolen er i gang med at få bygget nye lokaler på Tovshøjskolen, men Langagerskolen får også behov for mere plads. Dette kan dels ske ved at lave en tilbygning til Langagerskolen. Desuden kan Elev Skole ombygges til et specialtilbud, når den nye skole i Nye tages i brug i 2025, og Elev Skole ikke længere skal bruges til folkeskole.

Der gives på denne baggrund 31 mio. kr. fordelt med 21 mio. kr. i 2024 og 5 mio. kr. i hvert af årene 2025-2026 til tilbygning på Langagerskolen og ombygning af Elev Skole til specialtilbud.

Produktionskøkkener

Men henblik på at sikre mulighed for produktion af nærende forældrebetalte måltider og samtidig understøtte mindre madspild og mere økologi i børnenes sunde madvaner, afsættes der 6 mio. kr. årligt i 2024-2033 til brug for investeringer i produktionskøkkener. Det gør det muligt at etablere 16 produktionskøkkener.

DAGTILBUD

Udbygning af dagtilbudskapacitet

For at Aarhus Kommune også i fremadrettede år kan overholde pasningsgarantien på dagtilbudsområdet afsættes årligt 65 mio. kr. i 2024-2033 svarende til ca. 45 nye 4-gruppers institutioner over den 10-årige periode.

ÆLDRE OG SUNDHED

Plejeboliger

Aarhus vokser og der bliver flere ældre. Derfor skal der bygges flere plejeboliger de kommende år. Sundhed og Omsorg har fremlagt resultaterne fra en analyse af plejeboligbehovet, der viser behovet for plejeboliger i et scenarie, hvor der ikke længere er sund aldring og ét, hvor den sunde aldring fortsætter som hidtil. Analysen blev udarbejdet i samarbejde med Borgmesterens Afdeling. Uden sund aldring forventes der behov for 753 plejeboliger og med sund aldring forventes der behov for 528 plejeboliger frem mod 2033. Byrådet har allerede ved Budget 2020 anvist finansiering til flere plejeboliger via salg af ældreboliger. I scenariet med sund aldring er behovet dermed dækket frem til 2026. Der afsættes herefter midler til en fortsat udbygning frem til 2033 i scenariet med sund aldring. Såfremt det måtte vise sig, at behovet for plejeboliger bliver større end det, der ligger i scenariet med sund aldring, vil der kunne tilføres flere midler fra anlægsbufferen eller fra de årlige budgetforhandlinger.

Der afsættes således i alt 176 mio. kr. i årene 2026 til 2033 til plejeboliger og de tilhørende servicearealer.

Samlingssal på Plejehjemmet Hedevej

Plejeboligerne på Hedevej har i dag ikke nogen samlingssal. Det betyder, at det ikke er muligt at samle beboerne til fælles aktiviteter, spisning og fester. Det er heller ikke muligt at holde aktiviteter, hvor pårørende bliver inviteret til at deltage sammen med deres familie eller give mulighed for at beboere kan fejre fødselsdage og mærkedage. Manglen på samlingslokaler begrænser samtidig mulighederne for samspil med det omgivende samfund og mulighederne for at lave gode aktiviteter på tværs af generationerne. Der afsættes derfor midler til etablering af 350 m² samlingslokale ved plejehjemmet på Hedevej.

Når der bygges nye samlingslokaler, bliver de samtidig bygget til flere formål, så det også giver mulighed for at kunne bruges fleksibelt til fx træning, samling, temarum m.v. Gode faciliteter i lokalsamfundet er en vigtig ramme om at skabe et lokalt fællesskab, og der er frivillige kræfter omkring Hedevej, der har ønske om indgå i fælles aktiviteter med og omkring beboerne, hvis der er faciliteter til rådighed.

Saxild Strand

Det er hidtil ikke lykkedes at pege på en bæredygtig konstruktion for Saxild Strand inden for den afsatte økonomiske ramme. Det er derfor tid til at afsøge nye veje. Sundhed og Omsorg anmodes om at undersøge

mulighederne for – i samarbejde med Odder Kommune - at skabe attraktive muligheder af salg og udvikling af ejendommen med henblik på et bredere grundlag for videreførelse af aktiviteter på stedet. I denne sammenhæng vil det fortsat være et ønske, at Aarhus Kommune kan bevare muligheden for at leje pladser på stedet til fortsat at kunne tilbyde ophold med samme formål som i dag.

Forligspartierne forudsætter, at der senest i maj 2021 gennemføres et samlet projektudbud. Såfremt det ikke lykkes at sikre en bæredygtig konstruktion, overgår ansvar for salget til MTM, Arealudvikling, der udbyder ejendommen til salg på almindelige markedsvilkår.

SOCIALOMRÅDET

Boliger samt lærings- og beskæftigelsestilbud

Aarhus skal være en by, der rummer alle, og hvor de fysiske rammer dermed også skal medvirke til at støtte borgerne i at kunne leve det liv de ønsker og kunne deltage i samfundet og fællesskabet. Med udgangspunkt i den forventede befolkningsudvikling er der derfor behov for at etablere nye boliger, døgnpladser og lærings- og beskæftigelsespladser til samtlige målgrupper på socialområdet for at understøtte, at Aarhus Kommune også fremadrettet kan tilbyde interne Aarhus tilbud i samme omfang som hidtil.

I udmøntningen af projekterne skal der være fokus på såvel at høste mulige stordriftsfordele som at sikre de socialfaglige hensyn. Rent driftsøkonomisk er den optimale botilbudsstørrelse er på 21-40 pladser. Baggrunden er behov for volumen for at drive et tilbud økonomisk og fagligt mest effektivt, bl.a. i forhold til vagtplanlægning, faglig sparring, håndtering af sygefravær mv. Som udgangspunkt vil projekterne vedrørende botilbud derfor blive udmøntet i tilbud med minimum 21 pladser. Hvor det er muligt ud fra socialfaglige hensyn forudsættes det, at projekter, der er mindre end 21 pladser, bliver bygget i tilknytning til eksisterende tilbud eller i nærheden af eksisterende tilbud, så mulige stordriftsfordele kan høstes, hvilket også er den praksis, som afdelingen anvender i dag. Der kan i meget særlige tilfælde være tale om, at socialfaglige hensyn til målgruppen tilsiger, at der hverken bygges i et samlet byggeri med 21 pladser eller sker sambygning med eksisterende tilbud. Her kan afdelingen indstille til Byrådet, at der undtagelsesvis bygges mindre samtidig med, at der redegøres for de drifts- og anlægsøkonomiske konsekvenser heraf.

På voksenområdet – handicap-, udsatte- og psykiatriområdet – etableres boliger som udgangspunkt som almene boliger, hvis borgeren har varigt behov. Dette udgangspunkt hænger sammen med tanken om, at boligen skal støtte op om borgerens ret til at leve et selvstændigt liv og retten til at have samme muligheder som andre. Der vil dog også fremadrettet være et behov for etablering af botilbudspladser opført efter serviceloven til borgere med et stort støttebehov, bl.a. som alternativ til at købe denne pladstype i andre kommuner.

Der afsættes i alt 227,7 mio. kr. i perioden 2024-2033 til nye tilbud på det specialiserede socialområde. Beløbet fordeles ligeligt over 10-års perioden. Nedenfor fremgår det, hvordan midlerne fordeler sig på de enkelte områder. Som det også fremgår nedenfor, etableres der på voksenområdet boliger til forskellige målgrupper og under flere forskellige lovgivningsmæssige rammer. I alt etableres 148 boliger efter almenboligloven, 35 efter servicelovens §§107-108, 12 øvrige boliger og 24 døgnpladser til børn og unge. I den løbende udmøntning af anlægsplanen kan der ske ændringer i pladssammensætningen. Dog skal antallet af pladser i alt fastholdes af hensyn til pladsgarantien og ventelisten på området. I det omfang der konverteres fra an-

lægsøkonomisk dyrere tilbud til billigere tilbud, vil der herudover skulle ske en omregning af pladsudbygningen, hvorved udbygningen i antallet af pladser kan forøges.

Voksenhandicap

Der afsættes i alt 46 mio. kr. til at opføre i alt 111 almene boliger i perioden 2024-2033 til målgruppen. Herunder understøttes også muligheden for at flere unge med handicap kan profitere af at bo i "ungdomsbolig". Gennem samarbejde med boligforeningerne er det muligt at indtænke ungdomsboliger til unge med særlige behov i forbindelse med boligforeningernes opførelse af almene ungdomsboliger i Aarhus Kommune.

Der afsættes desuden 36 mio. kr. til at opføre 21 botilbudspladser efter serviceloven (§107/§108).

Socialpsykiatri og udsatte voksne

Der afsættes i alt 14 mio. kr. i perioden til at opføre i alt 37 boliger i perioden. Boligerne forudsættes opført som bofællesskaber efter almenboliglovgivningen. For at understøtte arbejdet med tidlig indsats i forhold til målgruppen af borgere på området vurderes det, at flere unge med psykiske og/eller sociale problemstillinger vil kunne profitere af at bo i en "ungdomsbolig", hvilket også kan prioriteres herunder.

Der afsættes desuden 24 mio. kr. i perioden til at opføre 14 boformspladser efter serviceloven (§§107/108). Derudover afsættes der 5 mio. kr. til etablering af 12 skæve boliger, inklusive grundkøb, for at imødekomme behovet for boliger for den gruppe af borgere, der har svært ved at passe ind i et almindeligt boligmiljø.

Familier, børn og unge

Området dækker både udsatte børn og unge samt børn med handicap. Der afsættes i alt 27 mio. kr. i perioden til opførelse af 24 nye døgnpladser til målgruppen.

Lærings- og beskæftigelsestilbud

Derudover afsættes der i alt 76 mio. kr. i perioden til at etablere 160 lærings- og beskæftigelsestilbud, der enten opføres i tilknytning til ovennævnte nye boliger eller i eksisterende tilbud.

KULTUR, FRITID OG IDRÆT

Idrætsanlæg

Aarhus er en by i rivende udvikling med stadig flere borgere. Det stiller krav til byudviklingen og øger behovet for udviklingen af stærke, socialt bæredygtige lokalsamfund med plads til det gode fritidsliv for byens borgere – med plads til mennesker.

Idrætsfaciliteter er en vigtig ramme om det gode fritidsliv i Aarhus. Som ramme for det aktive og engagerede forenings- og fritidsliv, og som centrale samlings- og mødesteder for byens borgere, udgør idrætsfaciliteterne en del af grundlaget for borgernes fysiske og mentale sundhed.

At bevare (og løfte) fritids- og idrætsområdet for alle borgere i Aarhus kræver derfor en indsats på mange områder - både i traditionelle idrætsfaciliteter, outdoorfaciliteter og specialfaciliteter. Det er nødvendigt, at der sker en løbende udbygning af både traditionelle idrætshaller, svømmehaller, boldbaner, outdoorfaciliteter og specialfaciliteter i takt med, at byen vokser og fortættes.

Der afsættes på den baggrund 25 mio. kr. årligt i perioden 2024-2033 til idrætsanlæg inklusive eventuelle grundopkøb. Denne ramme dækker også den løbende udbygning af nye faciliteter i nye byudviklingsområder som Lisbjerg og Nye i det omfang det ikke finansieres særskilt i anlægsplanen. Herudover afsættes en pulje på 25 mio. kr. til medfinansiering af grundkøb.

De forslag, der er kommet fra borgerne, skal inddrages i prioriteringen af puljen, når den skal fordeles til konkrete projekter. Desuden skal erfaringerne med det store potentiale, der ligger i det lokale engagement drages med ind i udviklingen af fremtidige projekter.

Forenings- og fritidsfaciliteter

Aarhus Kommune er kendetegnet ved et stærkt foreningsliv, som på tværs af kommunens byer og lokalsamfund skaber værdifulde fællesskaber. Borgere i alle aldersgrupper og særligt børn og unge oplever gennem det lokale foreningsliv at blive taget imod i et inkluderende fællesskab, hvilket skaber grundlaget for et godt liv.

Netop gennem foreningslivet stiftes bekendtskab med idebaserede aktiviteter, folkeoplysning og ikke mindst almen dannelse. Denne opgave bliver løftet på tværs af foreninger fra studenter- og mellemfolkelige foreninger, til rollespillere og spejdere. Det er derfor vigtigt, at der også fremadrettet tilbydes attraktive faciliteter til disse foreninger.

Der afsættes i den forbindelse 5 mio. kr. årligt i perioden 2024-2033 til kommunal medfinansiering af anlægsprojekter på forenings- og fritidsområdet, der ikke omhandler idrætsanlæg.

De forslag, der er kommet fra borgerne, skal inddrages i prioriteringen af puljen, når den skal fordeles til konkrete projekter. Desuden skal erfaringerne med det store potentiale, der ligger i det lokale engagement drages med ind i udviklingen af fremtidige projekter.

Musikhusparken

ARoS' Next Level projektet realiseres i løbet af de kommende år. I den forbindelse skal der i samarbejde mellem Musikhuset, ARoS, og de omkringliggende kulturinstitutioner skabes en ny bypark i den eksisterende Musikhuspark og området mellem Musikhuset og Aros (Amfiscenen).

Parken skal byde velkommen, inkludere og invitere til nye fællesskaber og være et åndehul for byens borgere og gæster. Samtidig vil parken være et kulturelt kraftcenter omkring ARoS, Musikhuset, Aarhus Symfoniorkester, Den Jyske Opera, Det Jyske Musikkonservatorium, Aarhus Musikskole, Aarhus Festuge, Bora Bora, Brobjergskolen, og Godsbanen. I den tekniske løsning af parkens funktionalitet vil det bestræbes at gøre den så miljøvenlig som muligt – herunder kræve mindst mulig parkpleje.

Det er forventningen, at der kan rejses væsentlig fondsfinansiering til projektet. For at skabe et grundlag for det videre fondsarbejde foreslås det, at der reserveres 10 mio. kr. i 2024 til kommunal medfinansiering. Heraf anvendes de 1 mio. kr. til igangsættelse af den videre planlægning og fundraising. På den baggrund vil kommunen have et robust grundlag for at søge økonomisk engagement hos fonde og andre samarbejdspartnere.

ALMENE FAMILIEBOLIGER

Aarhus Kommune har gennem en årrække arbejdet med en grundkvote til almene boliger. Denne kvote indgår i det aktuelle budgetforslag. Kvoten har historisk bestået af en blanding af ungdomsboliger og familieboliger. Med budget 2020 valgte Byrådet at fokusere det almene byggeri på familieboliger, da der er et stort antal ungdomsboliger under opførelse. Omregnes grundkvoten til familieboliger svarer denne til 328 boliger om året. I den seneste boligprognose for Aarhus Kommune forventes der opført 2135 mellemstore og store familieboliger i kommunen per år (2025-2030). For at fastholde den almene boligsektors andel af familieboligerne skal der cirka opføres 25% mellemstore og store familieboliger. Dette svarer til 533 boliger om året.

For at muliggøre dette løftes kvoten til almene familieboliger med 42 mio. kr. eller 205 boliger om året. Dette vil muliggøre byggeri af 533 almene familieboliger årligt ved en indskudsprocent på 10%.

På området for små boliger er der også et byggeri af almene boliger. Dels i form af de igangværende ungdomsboligbyggerier, dels i regi af MSB og MSO. Ud over de 533 familieboliger bygges der også erstatningsboliger i medfør af aftalen om udsatte bydele. Der ændres således ikke på denne del af det almene byggeri.

KLIMA OG BÆREDYGTIGHED

Klimastrategi / klimaplaner

Klimastrategi 2030 sætter en retning for Aarhus Kommunes engagement i den grønne omstilling af samfundet, mens Klimahandlingsplan 2021-2024 er den forestående, ambitiøse plan, der konkretiserer de enkelte handlinger, der er nødvendige forudsætninger for at nå i mål med de bindende klimamål for Aarhus Kommune. Klimahandlingsplanen udgør den samlede ramme for omstillingen, og håndterer de mange komplekse sammenhænge, som spænder sig over de seks spor: Energi, Mobilitet og Transport, Byggeri og Anlæg, Industri og Landbrug, "Aarhus Omstiller" samt "Klimavenlig Arbejdsplads".

Der afsættes en reserve til Klimaplan-arbejdet på i alt 230 mio. kr. fordelt med 30 mio. kr. årligt i perioden 2025-2029, samt 20 mio. kr. årligt i perioden 2030-2033. Midlerne reserveres, så de kan prioriteres indenfor de seks spor og afholdes indenfor de konkrete klimahandlingsplaner, der forventes udarbejdet for henholdsvis perioderne 2021-2024, 2025-2028 samt 2029-2032.

På linje med den årlige afrapportering til Byrådet af projekter finansieret under Klimafonden, afrapporteres også de enkelte projekter under Klimahandlingsplanen.

Pulje til nedbringelse af CO₂ i byggeri

I det fremsendte udkast til klimastrategi indgår en målsætning om at nedbringe klimaaftrykket fra kommunalt byggeri med 70% i 2030 set i forhold til 1990. Det er en ambitiøs målsætning, der kræver et stærkt og målrettet samarbejde med lovgivere og med producenter og entreprenører på byggeområdet. Det er vurderingen, at en ekstra satsning på klimavenligt byggeri er dyrere end almindeligt byggeri, men at udgifterne dertil vil variere mellem projekterne og hen over årene. Der afsættes derfor en klimapulje til byggerier på i alt 319 mio. kr. i perioden 2024-2033.

Klimapuljen er afsat, så det svarer til 5% af de samlede afsatte bygge- og anlægsbeløb. På nuværende tidspunkt er det ikke muligt at foretage et skøn for disse merudgifter ved konkrete projekter, der ligger mellem 4 og 14 år ude i fremtiden. Merudgifterne for en given CO₂-reduktion må som udgangspunkt antages at blive størst i de første år, da markedet over de kommende år må forventes at tilpasse sig de skærpede krav. I modsat retning trækker det, at kravene til CO₂-reduktion forventes øget fra år til år.

Direktørgruppen skal sammen med den tværgående bygningskoordineringsgruppe forberede en indstilling til byrådet, der indeholder principper for, hvordan klimapuljen kan udmøntes til de enkelte projekter.

Rammerne omkring den grønne omstilling fastlægges i høj grad af lovændringer. Der er pt. et usikkert grundlag at måle CO₂-udledningen på bygningsområdet på, idet der bl.a. mangler benchmarks samt krav- og produktspecifikationer på byggematerialer. Det er derfor centralt at påvirke lovgiverne i en retning, der i praksis gør det muligt at reducere byggeriets klimaaftryk betragteligt. Derfor har Aarhus Kommune indgået et samarbejde med regeringens klimapartnerskab for bygge- og anlægssektoren, hvor både lovgivere og markedet er repræsenteret. På den måde vil der kunne sikres den bedst mulige koordination med fremtidige statslige krav, produktspecifikationer og målemetoder. Som led i samarbejdet vil Aarhus Kommune frem mod 2024 afprøve forskellige løsninger på klimavenlige materialer og byggemetoder i tre forskellige kommunale byggeprojekter, som kan indgå i klimapartnerskabets arbejde. Erfaringen fra de tre demonstrationsprojekter skal ligeledes anvendes som grundlag for fremtidens klimavenlige byggeri i Aarhus Kommune.

Klimasikring

Mere vand i fremtiden er en udfordring både for Aarhus og for resten af Danmark, og konsekvenserne af klimaændringerne opleves allerede nu. I Aarhus Kommune er der gode erfaringer med at anlægge engsøer ved Aarhus Å og Egåen. Engsøerne og de åbne engarealer har vist sig at være en effektiv sikring af byen mod oversvømmelse. Samtidigt er der dog også brug for at arbejde med at få bedre plads til vandet inde i byen. Der afsættes en pulje på i alt 60 mio. kroner, fordelt med 6 mio. kroner årligt. Puljen anvendes både til projekter i å-dalene med engsøer og opkøb af engarealer, men også til initiativer i byerne med kloakseparering og regnvandsbassiner. Det er et ønske, at projekterne også tilgodeser forbedringer i adgangen til grønne områder og grønne oaser i byen. I takt med at midlerne omsættes til konkrete projekter kan der være brug for at finde finansiering til driftsudgifter.

Stigende vandmængder fra skybrud og oversvømmelser fra havet, vandløb og søer i fremtiden indebærer en risiko for vejnettet. Vejenes stabilitet og levetid kan blive reduceret både af regnvand, overfladevand og af grundvandsstigninger. Til klimasikring af vejnettet afsættes en pulje på i alt 40 mio. kroner, fordelt med 4 mio. kroner om året. Indenfor puljen prioriteres midler både til at videreføre det eksisterende arbejde med at sikre de såkaldte "bluespots", hvor der er særlig risiko for oversvømmelser, og til mere generelle sikringer af vejnettet og forsinkelser af i regnvandsafledningen.

For begge de ovenstående puljer til klimasikring gælder det, at de alene dækker Aarhus Kommunes andel af omkostningen. I de enkelte projekter vil der være gode muligheder for at aftale en delt finansiering, hvor Aarhus Vand A/S står for en stor del af investeringen. Det afhænger af de konkrete projekter, hvor stor en medfinansiering, Aarhus Vand A/S vil kunne bidrage med, og Aarhus Kommune kan ikke pålægge Aarhus Vand A/S en konkret medfinansiering. Derimod skal medfinansiering aftales på forhånd i det enkelte projekt, og dette forudsættes at ske inden byrådet giver bevilling til projektet. Forligspartierne ønsker fortsat, at be-

nytte mulighederne for at øge medfinansiering til klimasikring i de kommende år, herunder at søge at udnytte eventuelle regelændringer, så vandselskaber fremover i nogle tilfælde kan finansiere klimasikring 100%.

Grøn by

Aarhus er en grøn by med tætte forbindelser til skov og strand. Dette er meget værdifuldt både rekreativt og miljømæssigt, og de mange borgerforslag om fremtidens byrum og bygninger vidner om, at den grønne by også er noget, der skal prioriteres fremadrettet. Der afsættes en pulje på 50 mio. kr. i alt i perioden til initiativer, der kan sikre større biodiversitet, mere bynatur, en grønnere by med gode rekreative områder og forbedret adgang til skov og strand. Projekterne kan med fordel etableres i samarbejde med private eller organisationer, som f.eks. ønsker at medvirke til skovrejsning, i forbindelse med byudviklingsprojekter eller i synergi-projekter sammen med Aarhus Vand eller andre med interesser i området. Der er tale om investeringer, som samtidigt kræver vedligeholdelse svarende til 10 – 20 % af anlægsudgiften. Der skal findes finansiering til driften i forbindelse med udmøntningen.

INFRASTRUKTUR

I takt med at Aarhus vokser og udvikler sig er der brug for investeringer for at fastholde og yderligere udbygge en god infrastruktur. Det gælder både ny infrastruktur til nye byområder og udbygning og modernisering af den eksisterende infrastruktur. Aarhus skal fortsat være en trafikalt velfungerende og attraktiv by.

For at imødegå trængselsproblemer, luftforurening og CO₂-udledning skal der sættes på, at kollektiv trafik kan stå for en stadigt stigende andel af persontransporten i byen.

Letbane

Der afsættes på den baggrund et beløb til investeringer i letbanens etape 2 på i alt 390 mio. kr. i den 10-årige investeringsperiode. Dette er en videreførelse af den beslutning, som blev truffet i budget 2016 om at afsætte et beløb på 39 mio. kroner om året. Beløbet er reserveret til finansiering af kapitalomkostningerne ved letbanens nye etaper til Brabrand, Hinnerup og Aarhus Ø. Der forudsættes en medfinansiering fra Staten på 45 %. Udgifterne til drift af letbanen vil delvist kunne finansieres ved nedlæggelse af de busruter, som letbanen erstatter. Der kan også regnes med et forøget passagertal, men erfaringerne fra etape 1 er, at der kan blive brug for en yderligere driftsfinansiering.

Kollektiv trafik i øvrigt

Til øvrige investeringer i den kollektive trafik reserveres et samlet beløb 420 mio. kroner, hvoraf de 410 kommer fra MOVE-fonden til investeringer i kollektiv trafik. Midlerne anvendes bl.a. til at sikre trængselsfrie og evt. højklassede forbindelser, herunder BRT-løsninger, som effektivt og hurtigt kan bringe passagerne på tværs af byen.

Målrettede investeringer i busprioritering er en forudsætning for, at det kollektive trafiktilbud er attraktivt. Desuden er det med til at sikre driftsøkonomiske besparelser i den kollektive trafik, og dermed bidrage til at sikre en langsigtet balance i driftsbudgettet til kollektiv trafik.

Udbygning af vejnettet

Da Aarhus løbende vokser og ændrer sig, er der behov for investeringer for at opretholde og udbygge en stærk vejnetmæssig infrastruktur, så Aarhus fortsat kan være en trafikalt velfungerende by.

Af denne grund afsættes en pulje på 400 mio. kroner til investeringer i det kommunale vejnet over den 10-årige investeringsperiode. Midlerne er tiltænkt forbedring af fremkommeligheden på og funktionaliteten af de aarhusianske veje, herunder også muligheden for forbedrede parkeringsmuligheder i byen.

Etablering af Ny Brendstrupvej

Vejnettet i den nordlige del af Aarhus er belastet, og der er i spidsbelastningsperioderne væsentlige trængselsproblemer for trafikken til og fra Skejby og i den østlige del af Tilst.

Derfor etableres der en ny vejforbindelse, der knytter Viborgvej, Søftenvej og Paludan-Müllers Vej sammen. Der har tidligere været vurderinger af, at vejforbindelsen kan finansieres gennem byggeretter i det nye byudviklingsområde, som vejen gennemløber. En eventuel resterende finansiering af forbindelsen sker med midler fra den generelle pulje til udbygning af vejnettet. Vejforbindelsen vil aflaste trafikken på Randersvej samt delstrækninger af Paludan-Müllers Vej og Ringvejen og dermed imødekomme de trængselsproblemer, der kan forekomme i den nordlige del af Aarhus.

Samtidig åbner etableringen af den nye vejforbindelse op for byudvikling omkring Tilst og Brendstrup på arealerne omkring Marienlystvej. På denne vis imødekommes efterspørgslen efter områder til byudvikling, som Aarhus' betydelige vækst skaber.

Investering i cykling og gang

Den fysiske transport gennem cykling og gang er et vigtigt element i bæredygtig persontransport i Aarhus. Derfor er det vigtigt, at rammerne for denne form for transport er så gode som muligt. Borgerinddragelsen gennem borgerforslag i *Mere af Aarhus* viser desuden, at forbedring af forholdene for gående og cyklister har høj prioritet blandt de aarhusianske borgere.

Til forbedring af mulighederne for transport gennem cykling og gang afsættes en pulje på 200 mio. til investeringer i infrastrukturen relateret til denne type transport. Puljen skal udmøntes i projekter, som forbedrer fremkommeligheden gennem cykling og gang i kommunen. Ligeledes vil cykelparkeringsanlæg kunne finansieres gennem puljen.

VELFÆRD I LOKALOMRÅDER

Tværgående pulje til velfærdstilbud i lokalområder

De fysiske rammer for den fremtidige kommunale service skal i højere grad end det tidligere har været tilføjet bygges sammen for at høste de faglige og økonomiske fordele, der er ved at kunne dele fællesfaciliteter og lade flere forskellige funktioner bo under samme tag. For borgerne vil der også kunne skabes store fordele i forhold til synlighed og tilgængelighed til de kommunale funktioner og faciliteter. Dette vil særligt i nye byudviklingsområder kunne skabe et bedre grundlag for byplanlægning og de offentlige funktioners mulighed for at understøtte udviklingen af den gode by.

Hvis potentialerne ved multifunktionalitet og samlokalisering skal afdækkes og høstes fuldt ud, skal de konkrete anlægsprojekter tænkes multifunktionelt og samlokaliserede fra start. Dette understøttes blandt andet af interessentinddragelsen, hvor det blev fremhævet, at den reelle fælles brug skal være tænkt ind i både

bygning og organisering, og at det er vigtigt med et ligeværdigt samarbejde fra start, hvor ingen funktion rangerer over de andre.

På den baggrund foreslås det at afsætte midler til nye borgerrettede kommunale faciliteter som en overordnet pulje, der skal udmøntes med fokus på samskabte løsninger i både helt nye byudviklingsområder og i allerede eksisterende bydele med behov for nye kommunale faciliteter. Denne overordnede pulje supplerer de midler der afsættes til enkeltstående formål såsom daginstitutioner, plejeboliger, idrætsanlæg og boliger til borgere med handicap. Midlerne er således målrettet de kommunale formål, der ikke på forhånd er afsat finansiering til, ligesom de formål der allerede er afsat midler til, fortsat skal indgå arbejdet med at skabe flere samskabte løsninger.

Samlet afsættes der 400 mio. kr. til puljen i perioden. Det er en væsentlig investering, og der er tale om en ny måde at arbejde med planlægning og realisering af kommunale byggerier på. Der skal derfor arbejdes med, hvordan processerne tilrettelægges for at sikre den optimale planlægning, samarbejdet henover anlægsfasen, realisering af fordele samt grundlaget for de politiske beslutninger undervejs. Med forankring i den nye arealreservationsgruppe er mange samarbejdsprocesser allerede sat i gang, men med afsatte tværgående midler, bliver der et forøget behov for at gå længere i planlægningen og den gensidige forpligtelse mellem afdelingerne. Borgmesterens Afdeling udarbejder et oplæg til organiseringen af processerne og inddrager alle afdelinger heri.

I nogle tilfælde kan det også være relevant at tænke planlægning af kommunale faciliteter sammen med fx private eller regionale tilbud, og i den forbindelse også vurdere alternative finansieringsformer, som fx OPP

Der har været et stort lokalt engagement blandt borgerne i forberedelsen af forslag til den 10-årige anlægsplan. Disse forslag skal inddrages i udmøntningen til konkrete projekter. De positive erfaringer omkring lokalt engagement skal også bruges i planlægningsfaserne, når det samlede behov for serviceudbud i et lokalområde vurderes og løsningsforslagene udvikles.

Lisbjerg er som et nyt byudviklingsområde oplagt til en første konkret realisering af ambitionerne. Planlægningen er så småt sat i gang i samarbejde med byudviklingsprojektet. På den baggrund anmodes Borgmesterens Afdeling om at koordinere et beslutningsoplæg på proces og udførelse af et konkret anlægsprojekt, der indeholder funktioner i form af daginstitution, pleje- og handicapboliger, samt bibliotek/ medborgerskabs-hus.

Oplandspulje

Der har været et stort lokalt engagement blandt borgerne i forberedelsen af forslag til den 10-årige anlægsplan. Der afsættes 10 mio. kr. årligt i 2024 til 2033 til øget medborgerskab, deltagelse, engagement og (by)udvikling, der forener ildsjæle, beboere, lokale byudviklere, erhvervsdrivende, kulturaktører og kommune. Overordnet er formålet at udvikle lokalområderne uden for Ringvejen og i oplandet samt styrke samarbejdet mellem borgere, politikere og kommune – blandt andet via lokale deltagerbudgetter. Formålet er mere konkret at understøtte og udvikle fysiske mødesteder, byrum, mindre veje og sti-projekter mv., der fremmer sammenhængskraft, fællesskab og et rigt lokalt kulturliv. De fysiske mødesteder kan både være permanente eller midlertidige. Det kan være udnyttelse af nuværende (tomme) lokaler, ombygning eller nybygning. Fokus er på bæredygtige løsninger, der kan rumme mange forskellige funktioner, der kommer lokalområderne til gavn. Puljen vil også kunne bringes i spil som medfinansiering til andre projekter, der finansieres af rammer-

ne til udbygning af den offentlige velfærd i øvrigt. Herved kan udbygning af velfærden tænkes sammen med andre behov i lokalsamfundet og målet er, at de ekstra midler sammen med det lokale engagement kan skabe et løft i lokalområderne.

Indsatsen koordineres i Borgmesterens Afdeling, der i samarbejde med det midlertidige § 17.stk.4 Oplandsudvalg udarbejder en plan for indsatsen, der også viderefører og udbygger det nuværende tværmagistratslige arbejde med de lokale forenede bydelshuse og de lokale beskæftigelsesinitiativer for borgere på kanten af arbejdsmarkedet. Initiativet understøtter implementering af Aarhus Kommunes medborgerskabspolitik vedtaget af byrådet 2016.

Kongelunden

Vision Kongelunden samt hensigtserklæringer om kommende donationer fra Købmand Herman Sallings Fond samt Lind Invest på hver 250 mio. kr. har skabt en enestående mulighed for Aarhus Kommune for at udvikle Kongelunden til et bynært og rekreativt område med et enormt potentiale samt sikre tilblivelsen af et nyt moderne fodboldstadion.

Aarhus Kommune vil som ejer af bygninger og arealer i området være den primære aktør og samtidig en væsentlig økonomisk bidragsyder i projektet. På denne baggrund afsætter Aarhus Kommune på lige fod med Købmand Herman Sallings Fond samt Lind Invest 250 mio. kr. til realisering af Vision Kongelunden.

Midlerne afsættes i 2024 som en overordnet ramme, hvorfra der efterfølgende kan arbejdes med delrammer til fx kultur/idræt, nye destinationer, infrastruktur, parkering og anden offentlig service. Der vil komme behov for at udmønte midler til analyse, planlægning og projektering før 2024.

Udviklingsplan for Tilst

Den 12. august 2020 behandlede Byrådet indstillingen "Et sammenhængende Tilst/Langkær". Indstillingen sætter en ny retning for, hvordan området kan styrkes og bindes bedre sammen og beskriver, udover en række initiativer som allerede er finansieret (fase 2), en række nye, mulige initiativer (fase 3). Der realiseres i alt initiativer for 109,6 mio.kr. i planens fase 3, der udmøntes og finansieres som beskrevet nedenfor.

Der afsættes 62 mio. kr. til et gennemgribende løft af Tilst Skole inklusiv kobling og sammenhæng til nyt dagtilbud ved Tilst Skole, herunder sammenhængende udearealer, stier, legeplads m.v. Herudover afsættes 1,6 mio.kr. til renovering af den pædagogisk ledede legeplads Langkær, som finansieres af midler til risikoområder jf. nedenfor. Klimatiltag forudsættes finansieret senere i forbindelse med udmøntninger fra puljer til klimaindsats.

Der afsættes 27 mio.kr. til etablering af nye sports- og idrætsfaciliteter i Tilst/Langkær, som finansieres via den ramme, der afsættes til nye idrætsfaciliteter andetsteds i denne plan. Det forudsættes, at der herudover kan medfinansieres med yderligere 5 mio.kr. fra fonde m.v.

Endelig afsættes i alt 9 mio.kr. til grønne områder og mødesteder, herunder veje og stier samt flytning og udvikling af regnvandsbassin. Heraf finansieres 8 mio.kr. fra midler til risikoområder jf. nedenfor, mens 1 mio.kr. forudsættes at komme fra jordsalgssindtægter efter bidrag til byudviklingskontoen. Det forudsættes herudover – i lighed med bl.a. arbejdet i og omkring Bispehaven - at der kan hentes yderligere bidrag fra fonde på i alt 5 mio.kr.

Forebyggelse af udsatte boligområder

I forbindelse med forliget om udsatte boligområder i 2018 og opfølgningen i 2019 blev der afsat midler til en indsats i risikoområder. Fra 2022 og frem er bevillingen på 4 mio.kr. årligt. Arbejdet med risikoområder er en vigtig og omfattende opgave, som skal forebygge, at nye boligområder udvikler sig til at blive udsatte og i værste fald "ghettoer" i statens terminologi. Derfor hæves bevillingen til 10 mio.kr. årligt i perioden frem til 2033. Der afsættes således yderligere 6 mio. kr. årligt eller i alt 60 mio. kr.

Midlerne anvendes til forebyggende sociale og fysiske indsatser – som supplement til de midler, der prioriteres fra afdelingernes anlægsmidler - samt til at udvikle sammenhængende planer for boligområderne og de omkringliggende bydele sammen med boligforeningerne. Indsatsen har indtil nu finansieret bl.a. opstart på handleplan for Skovgårdsparken samt fase 1 og 2-indsatser i Tilst/Langkær. Midlerne vil fremadrettet skulle medfinansiere fase 3 i Tilst/Langkær med i alt 10 mio. kr. samt planer for bl.a. boligområder i Viby C og til Vejlbj Vest.

ØVRIGE

Buffer

Der afsættes en buffer på 75 mio. kr. årligt, der udmøntes hvert andet år for 2 år af gangen. Bufferen skal imødekomme de behov for investeringer, der løbende vil komme hen over den 10-årige periode.

Afledt drift

En række af anlægsprojekterne medfører nogle afledte driftsudgifter, fx til bygningsdrift eller til de aktiviteter, der skal udfylde de bygningsmæssige rammer. Det forudsættes, at behovet for afledte driftsmidler fremlægges i kommende års budgetforslag fra afdelingerne, efterhånden som det bliver aktuelt, hvis de ikke allerede afsættes nu.

Arealer til kommunale formål – Byudviklingskontoen

I de fleste anlægsforslag er udgiften til grundkøb indarbejdet i den økonomi, der søges om at få prioriteret. Fra Byudviklingskontoen afsættes der supplerende midler til de nødvendige grundkøb afledt af anlægsplanen, herunder specifikt til daginstitutioner og servicearealer ifbm. kommunale almene pleje- og handicapboliger. Derudover finansieres på socialområdet for 27,8 mio. kr. grunde, der er dyrere end standardarealer, ligesom der er afsat 25 mio. kr. til grundkøb til idrætsfaciliteter. På socialområdet svarer det til, at 78 ud af i alt 195 boliger og 53 ud af i alt 160 lærings- og beskæftigelsestilbud kan placeres på arealer, der er dyrere end standardarealer.

Dette er i tråd med beslutningerne fra Byens Udvikling og sikrer først og fremmest, at der sker en synliggørelse og eksplicit politisk prioritering af midler til grundkøb. Processen understøtter også den nødvendige fleksibilitet i den videre byudvikling ift., om de konkrete faciliteter placeres på kommunalt ejede arealer eller i private udvikleres lokalplaner.

Midlerne forbliver på reserven indtil en konkret grundoverdragelse skal finansieres – enten i form af overdragelse fra Teknik og Miljø eller som et egentligt køb. Bliver der et mindre behov for finansiering end forudsat vil midlerne indgå i fornyet prioritering fra Byudviklingskontoen.